

ΕΝΟΤΗΤΑ9 -ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ- ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΓΚΛΙΣΕΩΝ

Οι **δευτερεύουσες προτάσεις** είναι τα τμήματα εκείνα του λόγου που δεν μπορούν να σταθούν μόνα τους μέσα στο λόγο παρά μόνο, αφού εξαρτηθούν(στηριχθούν) σε κάποια άλλη πρόταση (που μπορεί να αποτελείται και από ένα μόνο ρήμα), την κύρια πρόταση.

Οι δευτερεύουσες προτάσεις χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

1. τις ονοματικές και

2. τις επιρρηματικές.

1α. Ονοματικές είναι οι δευτερεύουσες εκείνες προτάσεις, που χρησιμεύουν ό,τι και ένα όνομα, δηλ. ως Υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο, ή ονοματικός προσδιορισμός(επιθετικός, κατηγορηματικός, παράθεση, επεξήγηση, της αναφοράς κ.λ.). τέτοιου είδους προτάσεις είναι οι:

1. ειδικές,
2. ενδοιαστικές,
3. μερικές πλάγιες ερωτηματικές και
4. αναφορικές ονοματικές.

2α. Επιρρηματικές είναι οι προτάσεις, που προσδιορίζουν ρήματα και χρησιμεύουν ό,τι και ένα επίρρημα: δηλ. δηλώνουν: χρόνο, προϋπόθεση, αιτία, σκοπό, εναντίωση ή παραχώρηση, συμπέρασμα, τρόπο, κ.τ.λ.

Τέτοιου είδους προτάσεις είναι οι:

1. αιπολογικές
2. τελικές
3. υποθετικές
4. εναντιωματικές ή παραχωρητικές
5. συμπερασματικές και
6. αναφορικές επιρρηματικές

Σημασίες των εγκλίσεων

Οριστική κάθε χρόνου (και στις κύριες και στις δευτερεύουσες προτάσεις): είναι η έγκλιση που εκφράζει μια πραγματική κατάσταση, κάτι δηλ. που είναι ήδη πραγματικότητα. π.χ. ὁ ἥλιος ἔδυε ἢ δῦει ἢ ἔδυσε

Δυνητική οριστική (και στις κύριες και στις δευτερεύουσες προτάσεις): ονομάζεται η οριστική ιστορικού χρόνου(παρατατικού, αορίστου, υπερσυντελικού) με το "ἄν" και μεταφράζεται με το "θά και παρατατικό" π.χ. οὐκ ἄν ἐποίησεν τοῦτο=δεν θα το έκανε αυτό - ἐπαιδεύετο ἄν τις ὑπὸ τῶν διδασκάλων=θα μορφωνόταν κάποιος από τους δασκάλους. Εκφράζει αυτό που θα μπορούσε να γίνει στο παρελθόν και δεν έγινε, το αντίθετο με άλλα λόγια του πραγματικού στο παρελθόν.

Δυνητική ευκτική (και στις κύριες και στις δευτερεύουσες προτάσεις): ονομάζεται η ευκτική οποιουδήποτε χρόνου(εκτός μέλλοντα) μαζί με το "ἄν" και μεταφράζεται με το "θα και παρατατικό" ή με "μπορεί να και το ρήμα". π.χ. ἔχοις ἄν με διδάξαι τί ἐστὶ νόμος;=θα με δίδασκες τί είναι νόμος; ἢ(προτιμότερο) μπορείς να με διδάξεις τί είναι νόμος; Εκφράζει αυτό που μπορεί να γίνει στο παρόν και στο μέλλον.

Υποτακτική(και στις κύριες και στις δευτερεύουσες προτάσεις): εκφράζει στις κύριες προτάσεις την επιθυμία, τη θέληση ή την απορία του υποκειμένου και στις δευτερεύουσες προτάσεις εκφράζει το επαναλαμβανόμενο στο παρόν και στο μέλλον ή το προσδοκώμενο. π.χ. α) ἴωμεν καὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός=να πάμε και να ακούσουμε τον άνδρα(βούληση) β)ἐβουλεύοντο οἱ Πλαταιεῖς εἴτε κατακαύσωσιν αὐτούς εἴτε ἄλλο τι χρήσωνται=σκέφτονταν οι Πλαταιεῖς είτε να τους καύσουν είτε να κάνουν κάτι άλλο(απορηματική) γ)ἐπειδὴν ὁ πόλεμος παρέλθη, ἀποδώσομεν ὑμῖν ταῦτα=όταν περάσει ο πόλεμος θα σας δώσουμε αυτά(προσδωκώμενο) δ)ἐάν τις φανερός γένηται κλέπτων ἢ λωποδυτῶν....., τούτοις θάνατός ἐστίν ἢ ζημία=αν κάποιος πιαστεί φανερά να κλέβει ή να κάνει λωποδυσίες....., γι' αυτούς η τιμωρία είναι θάνατος(επαναλαμβανόμενο στο παρόν-μέλλον)

Προστακτική(χρησιμοποιείται μόνο στις κύριες προτάσεις): εκφράζει προσταγή, διαταγή, απαγόρευση, προτροπή, συγκατάθεση ή παραχώρηση, (σπανιότερα)παρακλήση, ευχή ή κατάρα. π.χ α) βλέπον πρὸς τὰ ὄρη καὶ ἰδέ=κοίταξε προς το βουνό και παρατήρησε(προσταγή)-- β)ἄλλ' ἐμοὶ πείθου, ὦ Σώκρατες, και μή ἄλλως ποιεῖ=πείσου σε μένα, Σωκράτη και μη κάνεις διαφορετικά(προτροπή)-- γ)ἐθέλω σοι συγχωρῆσαι, καὶ ἔστω οὕτως=θέλω να συμφωνήσω μαζί σου, και ας είναι έτσι(συγκατάθεση, παραχώρηση)-- δ)λεγέτω μὲν οὖν περὶ αὐτοῦ ὡς ἕκαστος γινώσκει καὶ ἰατρός καὶ ἰδιώτης=ας λέγει λοιπόν γι' αυτό όπως κάθε ένας ξέρει, και γιατρός και απλός πολίτης(παρακλήση)

Ευχητική ευκτική(χρησιμοποιείται μόνο στις κύριες προτάσεις): εκφράζει ευχή που μπορεί να πραγματοποιηθεί: π.χ. Θεός φυλάξοι=μακάρι να φυλάει ο θεός - γένοιο, ὦ παῖ, πατρός εὐτυχέστερος=μακάρι να γίνεις, παιδί μου, ευτυχέστερος από τον πατέρα σου.

Ευκτική επαναληπτική(χρησιμοποιείται μόνο στις δευτερεύουσες προτάσεις): Εκφράζει επανάληψη στο παρελθόν π.χ. *όποτε χειμών ει̃η νοτερός, απέλειπον τὰς ἐπάλξεις=κάθε φορά που υπήρχε θύελλα με βροχή, εγκατέλειπαν τις επάλξεις.*

Ευκτική του πλαγίου λόγου(χρησιμοποιείται μόνο στις δευτερεύουσες προτάσεις): χρησιμοποιείται σε αφηγήσεις γεγονότων που έγιναν στο παρελθόν και γι' αυτό κανονικά εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, που βρίσκεται στην κύρια πρόταση. Μπορεί όμως να την συναντήσουμε και μετά από αρκτικό χρόνο, όταν θέλει το υποκείμενο να εκφράσει όχι κάτι το βέβαιο, αλλά κάτι το ενδεχόμενο και πιθανόν. Την ευκτική του πλαγίου λόγου τη συναντάμε στη θέση της οριστικής, ή της υποτακτικής, κυρίως όταν η εξάρτηση γίνεται(όπως είπαμε προηγουμένως) από ιστορικό χρόνο.